

Editorial: A Call for Civil-Liability Analysis and Reparations in Response to the U.S.–Israeli Aggression against Iran: From Conceptualizing Material and Non-Material Harm to Designing Models for the Recovery of Compensation

**Mohammad
Darvishzadeh**

Head of the Iranian Institute of Law and Legislation and
former Supreme Court Judge, Tehran, Iran
darvishzadeh@illrc.ac.ir

This research note calls for a sustained civil-liability analysis of the harms attributed to the U.S.–Israeli aggression against Iran in 2026. It frames the destruction of vital infrastructure, educational and medical facilities, cultural heritage, and civilian lives not only as matters of public international law or criminal accountability, but also as sources of compensable material, non-material, social, and sovereign harm. The note therefore examines the legal architecture necessary to establish fault or strict liability, causation, attribution, and the full scope of loss – including consequential and future losses – while confronting the practical barriers posed by sovereign immunity and the transnational character of the alleged wrongdoing.

Journal of Research and Development
in Civil Liability Law

Iranian Law and Legal Research
Institute

Vol. 1 | No. 1 | Spring & Summer 2026

(Editorial)

www.jcil.illrc.ac.ir

doi:

10.22034/jcil.2026.741680

The proposed agenda develops action-oriented models for quantifying damage, identifying responsible States, officials, contractors, technology companies, arms manufacturers, insurers, and other facilitators, and pursuing compensation through domestic and transnational civil mechanisms. It further explores asset tracing and attachment, the treatment of digital assets, exceptions to sovereign immunity, inter-State debt models, national compensation funds, punitive damages, restorative remedies, and the integration of Islamic compensation principles with contemporary civil-reparations frameworks. Its central aim is to transform collective suffering into legally substantiated claims capable of securing effective, equitable, and enforceable redress for victims.

Keywords: Civil liability; compensation; material and non-material harm; causation; reparations; collective victimization; U.S.-Israeli coalition; 2026 aggression.

سرمقاله: فراخوانی برای تحلیل مسئولیت مدنی و نظام جبران خسارات در تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا به ایران؛ از تبیین ضررهای مادی و معنوی تا تدوین مدل های استیفای غرامت؛

ریس پژوهشکده حقوق و قانون ایران و قاضی پیشین دیوانعالی کشور،
تهران، ایران

محمد درویش زاده

darvishzadeh@illrc.ac.ir

دوفصلنامه تحقیق و توسعه در
حقوق مسئولیت مدنی

پژوهشکده حقوق و قانون ایران

دوره ۱ | شماره ۱ | بهار و تابستان ۱۴۰۵

(سرمقاله)

www.jcil.illrc.ac.ir

DOI:

10.22034/jcil.2026.741680

مقدمه

خسارات عظیمی که در جریان تجاوز اسفند ماه ۱۴۰۴ (فوریه ۲۰۲۶) ائتلاف اسرامریکا به حاکمیت ملی ایران وارد شد، فراتر از یک رویارویی نظامی ساده است. این تجاوز منجر به ایجاد حجم بی سابقه‌ای از «ضررهای مادی، معنوی و اجتماعی» در پیکره ملت ایران گردید. شهادت مظلومانه حضرت آیت الله سید علی خامنه‌ای (ره)، رهبر جمهوری اسلامی ایران، و تجاوز گسترده به خاک و وطن، در کنار فجایع انسانی نظیر کشتار ۱۶۸ کودک در مدرسه میناب، نه تنها حاکمیت ملی، بلکه زیرساخت‌های زیستی و روانی جامعه را هدف قرار داد. از منظر حقوق مسئولیت مدنی، در این وقایع ما با یک «بزه سیستماتیک» روبرو هستیم که در آن، متجاوز با نادیده گرفتن تمامی استانداردهای مراقبتی و قانونی، بیشترین میزان ضرر را بر بزه دیدگان تحمیل نموده است.

تخریب سیستماتیک بخش‌های زیادی از شبکه‌های آب، برق و گاز، نابودی مراکز درمانی و تخریب میراث فرهنگی، همگی مصادیق «ضرر خالص» هستند که نیازمند یک رویکرد حقوقی برای محاسبه و مطالبه غرامت می‌باشند.

در این شرایط، ضرورت دارد تا از نگاه صرفاً سیاسی یا کیفری عبور کرده و به سوی «حقوق مسئولیت مدنی» حرکت کنیم تا بتوانیم با تکیه بر قواعد جبران خسارت، متجاوز را نه تنها در مقام یک متهم، بلکه در مقام یک «بدهکار به حقوق ملت» قرار دهیم. لذا این فراخوان، دعوتی است از حقوقدانان حوزه مسئولیت مدنی و کارشناسان ارزیابی خسارت تا مدل‌های عملیاتی برای استیفای حقوق بزه دیدگان را ترسیم نمایند.

کلیدواژه‌ها: مسئولیت مدنی، جبران خسارت، ضرر مادی و معنوی، رابطه علیت، غرامت، بزه دیدگی جمعی، ائتلاف اسرامریکا. تجاوز ۲۰۲۶.

بیان مسئله؛ چالش‌های استیفای حقوق در برابر متجاوزان دارای مصونیت

بزرگترین چالش در مواجهه با تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا، شکاف عمیق میان «حجم عظیم خسارات» و «سازوکارهای جبران آن» است. در حقوق مسئولیت مدنی، برای مطالبه غرامت، اثبات سه رکن «خطا»، «ضرر» و «رابطه علیت» ضروری است. اما در مورد تجاوز اسرامریکا، ما با خطایی در مقیاس دولتی روبرو هستیم که تلاش می‌کند از طریق «مصونیت‌های دیپلماتیک» یا «بازتعریف قواعد جنگی»، و نیز با تکیه بر «زور عریان»، از پرداخت غرامت بگریزد.

پرسش این است که چگونه می‌توان ضررهای غیرمادی (مانند ترومای بازماندگان مدرسه میناب) را به اعداد و ارقام تبدیل کرد؟ و چگونه می‌توان زنجیره علیت را به گونه‌ای ترسیم نمود که تمامی خسارات جاری و آتی (از جمله از دست رفتن فرصت‌های رشد اقتصادی ناشی از تخریب زیرساخت‌ها) را به متجاوز منتسب کرد؟ رسالت ما در این برهه، تبدیل «فجایع ملی» به «مطالبات مالی و حقوقی» است تا با تکیه بر قواعد مسئولیت مدنی، متجاوز، مجبور به پذیرش مسئولیت پرداخت غرامت‌های کلان گردد.

۳- رویکرد حقوقی؛ از «ضرر» به «غرامت»

برای دستیابی به عدالت مدنی، باید رویکردی جامع در سه گام اتخاذ نمود:

۱-۳- شناسایی و دسته‌بندی ضرر: تفکیک ضررهای مادی (تخریب‌ها)، ضررهای معنوی (اندوه و تروما) و ضررهای اجتماعی (از دست رفتن خدمات عمومی).

۲-۳- اثبات مسئولیت: تبیین مسئولیت مدنی متجاوز بر اساس قواعد «مسئولیت مطلق»^۱ در جنایات جنگی، به گونه‌ای که حتی ادعای «خطای نظامی» باعث سلب مسئولیت پرداخت غرامت نشود.

۳-۳- مدل‌سازی استیفاء: شناسایی اموال متجاوز در سراسر جهان و طراحی سازوکارهای قانونی برای توقیف و تبدیل آن‌ها به غرامت برای بزه دیدگان.

¹ Absolute liability

۴- فراخوان پژوهشی: محورهای تحلیل مسئولیت مدنی در تجاوز اسرامریکا؛

این موارد در ۵ محور به شرح زیر است.

الف) محور ارزیابی و محاسبه خسارات^۱

۴-۱- تدوین مدل‌های محاسباتی «ضرر مادی» ناشی از تخریب زیرساخت‌های حیاتی در تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا.

- پرسش: چگونه می‌توان هزینه بازسازی زیرساخت‌های آب و برق را با احتساب تورم و ضررهای تبعی محاسبه کرد؟

- فرضیه: خسارت وارده به زیرساخت‌ها، فراتر از هزینه بازسازی، شامل «ضرر فرصت» در توسعه ملی است.

- هدف: ارائه یک سند مالی دقیق برای مطالبه غرامت مادی از متجاوز.

۴-۲- بررسی حقوقی و روان‌شناختی «ضرر معنوی» بازماندگان جنایت مدرسه میناب.
- پرسش: معیار تبدیل اندوه، تروما و فقدان ۱۶۸ کودک به مبلغ غرامت (دیات وارث و خسارت معنوی) در حقوق تطبیقی چیست؟

- فرضیه: ضررهای معنوی در جنایات جمعی، ماهیتی غیرقابل جبران دارند اما باید با حداکثر استانداردهای غرامتی مدل‌سازی شوند.

- هدف: تبیین مبلغ غرامت‌های معنوی برای خانواده‌های بزه دیدگان.

۴-۳- محاسبه «ضرر اجتماعی» ناشی از تخریب مراکز بهداشتی و آموزشی در تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا.

- پرسش: تخریب یک بیمارستان یا مدرسه، چه مقدار «ضرر جمعی»^۲ به جامعه تحمیل می‌کند و چگونه محاسبه می‌شود؟

- فرضیه: تخریب مراکز خدماتی، منجر به ضررهای زنجیره‌ای در سلامت و آموزش می‌شود که متجاوز مسئول پرداخت آن‌هاست.

¹ Assessment of Damages

² Social Harm

- هدف: تبدیل آسیب‌های اجتماعی به ارقام مالی برای مطالبه در دادگاه‌های ملی و بین‌المللی
- ۴-۴- تحلیل حقوقی «ضرر ناشی از فقدان حاکمیت» در اثر ترور رأس قدرت.
- پرسش: شهادت رهبری در تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا، از منظر مسئولیت مدنی، چه میزان «ضرر استراتژیک و حاکمیتی» به کشور تحمیل کرده است؟
- فرضیه: ترور مقامات عالی، منجر به خلأهای مدیریتی و اقتصادی می‌شود که به عنوان «ضرر غیرمستقیم» بر عهده متجاوز است.
- هدف: تبیین ابعاد مالی فقدان رهبری در پرونده‌های مطالبه گرامت.
- ۴-۵- ارزیابی خسارات وارده به میراث فرهنگی و مکان‌های مقدس به عنوان «ضرر به هویت ملی».
- پرسش: چگونه می‌توان ارزش مادی و معنوی تخریب یک اثر تاریخی یا مذهبی را در قالب مسئولیت مدنی محاسبه کرد؟
- فرضیه: تخریب میراث فرهنگی، ضرری دائمی به «سرمایه نمادین» ملت است که گرامت آن باید با استانداردهای بین‌المللی پرداخت شود.
- هدف: تدوین لیست خسارات فرهنگی برای مطالبه از متجاوز.
- ب) محور رابطه علیت و انتساب مسئولیت^۱**
- ۴-۶- تحلیل «رابطه علیت» میان دستورات سیاسی اسرامریکا و خسارات میدانی در تجاوز ۲۰۲۶.
- پرسش: چگونه می‌توان زنجیره علیت را از تصمیم‌گیرندگان در واشنگتن به خسارات وارده به غیرنظامیان در ایران متصل کرد؟
- فرضیه: هرگونه دستور تهاجمی، «علت مستقیم» تمام خسارات وارده است و مسئولیت مدنی را بر عهده آمران قرار می‌دهد.
- هدف: اثبات مسئولیت مدنی سلسله‌مراتب قدرت در متجاوز.

¹ Attribution of liability

۷-۴- بررسی «مسئولیت مطلق» در حملات به مراکز غیرنظامی.

- پرسش: آیا در حملات به مدرسه میناب، می‌توان مسئولیت متجاوز را «مسئولیت مطلق» دانست تا ادعای «خطای عملیاتی» را باطل کرد؟
- فرضیه: در حملات با سلاح‌های پیشرفته، هرگونه آسیب به غیرنظامیان، بدون نیاز به اثبات تقصیر، منجر به مسئولیت مدنی است.

- هدف: حذف دفاعیات متجاوز مبنی بر «عدم عمد» در پرداخت غرامت.

۸-۴- تحلیل «ضرر تبعی» ناشی از قطع دسترسی به آب و برق.

- پرسش: خسارات ناشی از بیماری‌ها یا مرگ‌ومیرهای غیرمستقیم به دلیل قطع زیرساخت‌ها، چگونه به متجاوز منتسب می‌شود؟
- فرضیه: تمام پیامدهای زیستی ناشی از قطع خدمات حیاتی، «نتایج پیش‌بینی‌پذیر» تجاوز بوده و بر عهده متجاوز است.

- هدف: گسترش دایره مسئولیت مدنی متجاوز به تمام بزه دیدگان غیرمستقیم.

۹-۴- بررسی مسئولیت مدنی «همدستان و تسهیل‌گران» در ایجاد خسارات تجاوز
۲۰۲۶.

- پرسش: شرکت‌ها یا دولت‌هایی که در لجستیک تجاوز همکاری کرده‌اند، چه سهمی در پرداخت غرامت‌های مالی دارند؟

- فرضیه: همدستی در بزه، منجر به «مسئولیت مشترک و تضامنی» در پرداخت خسارات می‌گردد.

- هدف: شناسایی منابع مالی جدید برای جبران خسارات از طریق همدستان متجاوز.

۱۰-۴- تحلیل «تداخل مسئولیت‌ها»؛ تضاد میان مسئولیت مدنی دولت متجاوز و شرکت‌های پیمانکار نظامی.

- پرسش: در صورت اجرای حمله توسط شرکت‌های خصوصی نظامی، مسئولیت پرداخت غرامت بر عهده دولت است یا شرکت پیمانکار؟

- فرضیه: دولت متجاوز به عنوان «کارفرما» و شرکت به عنوان «مجری»، مسئولیت تضامنی در جبران خسارت دارند.

- هدف: ردیابی مالی مسئولین برای تضمین پرداخت غرامت.

ج) محور مسئولیت شرکت‌های فناورانه و صنعتی

۴-۱۱- مسئولیت مدنی شرکت‌های فناوری در «تسهیل بزه» از طریق قطع خدمات ارتباطی.

- پرسش: قطع عمدی دسترسی به ابزارهای ارتباطی در زمان تجاوز، چه مقدار ضرر مادی به کسب و کارها و مردم تحمیل کرد؟

- فرضیه: شرکت‌های فناوری با قطع خدمات، «عامل ضرر» بوده‌اند و مسئول پرداخت غرامت به بزه دیدگان هستند.

- هدف: مطالبه خسارت از غول‌های فناوری در دادگاه‌های مدنی.

۴-۱۲- تحلیل مسئولیت مدنی تولیدکنندگان سلاح‌های «هدف‌گیر خودکار» در فاجعه میناب و سایر اهداف غیر نظامی.

- پرسش: آیا تولیدکننده سلاحی که منجر به کشتار کودکان شده، به دلیل «نقص در طراحی یا نظارت» مسئول مدنی است؟

- فرضیه: تولید سلاح‌هایی که تفکیک غیرنظامی و نظامی ندارند، نوعی «تقصیر در تولید» است و مستوجب غرامت است.

- هدف: پیگرد مدنی شرکت‌های اسلحه‌سازی در جهان.

۴-۱۳- بررسی مسئولیت مدنی «بیمه‌گران» تجهیزات نظامی در خسارات تجاوز ۲۰۲۶ اسرامیکا.

- پرسش: آیا شرکت‌های بیمه‌ای که تجهیزات متجاوز را بیمه کرده‌اند، در پرداخت غرامت به بزه دیدگان ایرانی نقش دارند؟

- فرضیه: بیمه‌نامه‌های تجهیزات نظامی باید شامل پوشش «خسارات به اشخاص ثالث» در زمان تجاوز باشد.

- هدف: شناسایی منابع مالی پنهان برای جبران خسارات.

۴-۱۴- تحلیل «مسئولیت مدنی ناشی از جاسوسی صنعتی» و سرقت دارایی‌های فکری.

- پرسش: سرقت داده‌های پتروشیمی‌ها در جریان تجاوز، چه مقدار ضرر اقتصادی^۱ به کشور تحمیل کرد؟

- فرضیه: سرقت داده‌ها، منجر به کاهش رقابت‌پذیری اقتصادی می‌شود که یک «ضرر مالی قابل محاسبه» است.

- هدف: محاسبه غرامت بابت سرقت دانش و داده‌های ملی.

۴-۱۵- بررسی مسئولیت مدنی «شرکای تجاری» متجاوز در تسهیل تخریب زیرساخت‌ها.

- پرسش: شرکت‌هایی که تجهیزات تخریب زیرساخت‌ها را تأمین کرده‌اند، چه مسئولیتی در قبال ضررهای وارده به مردم دارند؟

- فرضیه: تأمین ابزاری برای تخریب عمدی مراکز غیرنظامی، مصداق «همکاری در ایجاد ضرر» است.

- هدف: گسترش دایره مطالبه‌گران غرامت به زنجیره تأمین متجاوز.

د) محور سازوکارهای استیفاء و جبران خسارت^۲

۴-۱۶. امکان‌سنجی «توقیف مدنی» دارایی‌های متجاوز در خارج از کشور برای پرداخت غرامت

- پرسش: چه سازوکارهای حقوقی در نظام‌های مدنی بین‌المللی وجود دارد که بتوان اموال متجاوز را بدون نیاز به حکم کیفری، به عنوان «تأمین غرامت» توقیف نمود؟

- فرضیه: استفاده از رویه «توقیف پیشگیرانه» در دادگاه‌های مدنی کشورهای ثالث، سریع‌ترین راه برای تضمین پرداخت غرامت به بزه دیدگان است.

¹ Financial Loss

² Recovery and Reparation

- هدف: شناسایی نقاط ضعف حقوقی در دارایی‌های متجاوز برای استیفای حقوق مالی بزه دیدگان.

۴-۱۷- تحلیل حقوقی «سلب مصونیت مدنی» از دولت متجاوز در پرونده‌های خسارات انسانی

- پرسش: چگونه می‌توان با استناد به «استثنائات مصونیت حاکمیتی»، دولت متجاوز را در دادگاه‌های مدنی برای پرداخت غرامت پاسخگو کرد؟
- فرضیه: جنایات علیه غیرنظامیان (مانند فاجعه میناب)، مصونیت‌های دیپلماتیک را باطل کرده و راه را برای دعاوی مدنی باز می‌کند.

- هدف: تدوین استدلال‌های حقوقی برای شکستن سد مصونیت‌های متجاوز در محاکم مدنی.

۴-۱۸- بررسی امکان توقیف «دارایی‌های دیجیتال و کریپتویی» متجاوزان برای جبران خسارات

- پرسش: در صورت عدم دسترسی به اموال فیزیکی، آیا می‌توان دارایی‌های رمزنگاری شده متجاوز و همدستانش را به عنوان غرامت مدنی شناسایی و منتقل کرد؟
- فرضیه: ماهیت فراملی دارایی‌های دیجیتال، فرصت جدیدی برای جبران خسارات بزه دیدگان از طریق «توقیف دیجیتال» فراهم می‌کند.

- هدف: طراحی مدل‌های عملیاتی برای تبدیل دارایی‌های دیجیتال متجاوز به غرامت ریالی و ارزی.

۴-۱۹- تحلیل حقوقی «بدهکاری بین‌دولتی»؛ تبدیل خسارات تجاوز ۲۰۲۶ به بدهی‌های رسمی دولت متجاوز

- پرسش: چگونه می‌توان خسارات وارده به زیرساخت‌های ملی را به عنوان «بدهی رسمی و قطعی» در تراز مالی دولت متجاوز ثبت و مطالبه نمود؟

- فرضیه: تبدیل خسارات به «سند بدهی»، امکان مطالبه آن‌ها را در سازمان‌های مالی بین‌المللی و در قالب تبادلات تجاری فراهم می‌سازد.

- هدف: تبدیل ضررهای ملی به «بدهی‌های بانکی و رسمی» برای متجاوز.
- ۴-۲۰- طراحی مدل «صندوق غرامت ملی»؛ سازوکار توزیع عادلانه خسارات استیفاشده میان بزه دیدگان
- پرسش: بهینه‌ترین مدل حقوقی برای جمع‌آوری غرامت‌ها از متجاوز و توزیع آن میان بازماندگان مدرسه میناب و بزه دیدگان زیرساختی چیست؟
- فرضیه: ایجاد یک «تراست یا صندوق امانی» تحت نظارت قضایی، مانع از تباهی غرامت‌ها و تضمین‌کننده عدالت در توزیع است.
- هدف: تدوین پروتکل‌های اداری-حقوقی برای مدیریت وجوه غرامت.

ه) محور متناسب‌سازی واکنش نظام عدالت مدنی^۱

- ۴-۲۱- تحلیل تطبیقی «مجازات‌های مالی متناسب» با ابعاد تجاوز؛ بازتعریف غرامت در برابر جنایات سیستماتیک
- پرسش: در مواجهه با جنایاتی در مقیاس تجاوز ۲۰۲۶، معیار «تناسب» در تعیین مبلغ غرامت (به گونه‌ای که بازدارنده باشد) چگونه تعریف می‌شود؟
- فرضیه: غرامت در جنایات دولتی نباید تنها بر اساس «ارزش جایگزینی» باشد، بلکه باید شامل «جریمه‌های تنبیهی» نیز گردد.
- هدف: تدوین استانداردهایی برای تعیین غرامت‌های کلان و بازدارنده.
- ۴-۲۲- مطالعه تطبیقی مدل‌های «جبران خسارت کیفری» و «دیات وارث» در برابر جنایات سازمان‌یافته دولتی
- پرسش: در پرونده شهادت ۱۶۸ کودک، تلفیق مدل «دیه وارث» در حقوق اسلامی با «غرامت‌های کلان» در حقوق مدنی بین‌الملل چگونه می‌تواند بیشترین بهره را برای بزه دیدگان داشته باشد؟
- فرضیه: استفاده ترکیبی از دیات وارث شرعی و خسارات مدنی، جامع‌ترین مدل برای جبران حقوق مادی و معنوی بازماندگان است.

¹ The Response of the Civil Justice System

- هدف: ارائه یک مدل جامع «گرامت-دیه» برای خانواده‌های بزه دیدگان.
- ۲۳-۴- بررسی «عدالت ترمیمی مدنی» در برابر «گرامت ساده» در پرونده‌های مربوط به شهادت کودکان مدرسه میناب
- پرسش: چگونه می‌توان فراتر از پرداخت پول، متجاوز را به «ترمیم آثار بزه» (مانند بازسازی مدارس و مراکز آموزشی و درمانی) ملزم کرد؟
- فرضیه: الزام به «ترمیم عینی» توسط متجاوز، اثر روانی و اجتماعی عمیق‌تری نسبت به پرداخت غرامت نقدی دارد.
- هدف: تبیین ابعاد «ترمیم اثرات بزه» در حقوق مسئولیت مدنی.
- ۲۴-۴- تحلیل متناسب‌سازی غرامت در برابر «ترور حاکمیت» و آثار اقتصادی- اجتماعی آن بر ملت
- پرسش: ضررهای ناشی از شهادت رهبری در تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا، از منظر مسئولیت مدنی، چگونه به عنوان «ضرر به منافع ملی» محاسبه و مطالبه می‌شود؟
- فرضیه: ترور رأس قدرت، منجر به خسارات غیرمستقیم در تمام ارکان اقتصادی- سیاسی کشور می‌شود که متجاوز مسئول پرداخت «گرامت کلان حاکمیتی» است.
- هدف: تبیین مدل‌های محاسبه خسارت برای فقدان رهبری در پرونده‌های مدنی.
- ۲۵-۴- بررسی تطبیقی «حق حیات» در برابر «تخریب زیرساخت‌های بهداشتی» و متناسب‌سازی غرامت آن
- پرسش: تخریب سیستماتیک مراکز بهداشتی و آموزشی در تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا، چه مقدار «ضرر به حق حیات» تحمیل کرده و غرامت متناسب با آن در حقوق مدنی چگونه است؟
- فرضیه: تخریب مراکز درمانی، به دلیل ایجاد مرگ‌ومیرهای غیرمستقیم، منجر به مسئولیت مدنی «سلسله‌مراتبی و گسترده» برای متجاوز است.
- هدف: تبیین رابطه میان تخریب زیرساخت‌های سلامت و مطالبه غرامت‌های حیاتی.

نتیجه‌گیری

در نهایت باید تأکید کرد که هدف از این فراخوان، تبدیل «دردهای ملی» به «مطالبات حقوقی - مالی» است. ما در عصر تجاوز ۲۰۲۶ اسرامریکا، با دشمنی روبرو هستیم که ضمن تهاجم به خاک ما، به «حقوق مادی و معنوی» میلیون‌ها انسان تهاجم کرده است. در حالی که محاکم کیفری به دنبال مجازات هستند، رسالت ما در حوزه مسئولیت مدنی، «سلب قدرت مالی متجاوز» و تبدیل آن به «غرامت برای بزه دیدگان» است.

پژوهش‌هایی که در این ۲۵ محور دنبال می‌شوند - از محاسبه دقیق خسارات مدرسه میناب و توقیف دارایی‌های دیجیتال متجاوز تا تبیین مدل‌های غرامت متناسب - نباید تنها در صفحات مجلات علمی محدود بمانند؛ بلکه باید به عنوان «لایحه‌های مطالبه غرامت» در دادگاه‌های مدنی سراسر جهان به کار گرفته شوند تا متجاوز درک کند که هزینه این تجاوز، نه تنها با خون، بلکه با تمام دارایی‌هایش پرداخت خواهد شد. امید است که خروجی این تلاش‌ها، گامی مؤثر در مسیر استیفای حقوق بزه دیدگان و بازگرداندن عزت و حق ملت ایران باشد. بعون الله و منه و مدده.